

Ocenianie kształtujące na lekcji – wzór scenariusza

Nauczyciel:	Szkoła:	Klasa:
Lekcja (przedmiot):	Data:	
<p>Temat: Temat lekcji spełnia kilka funkcji, m.in. ma za zadanie zaznajomienie uczniów z treścią i zakresem pracy na lekcji, skoncentrowanie uwagi uczniów na określonym wycinku wiedzy i stawianie ich w stan gotowości do działania. Powinien zatem być sformułowany w sposób interesujący, tak, żeby zaciekać uczniów. Wydaje się, że forma pytania, z natury swojej, sprawdza się w tym celu najlepiej. Jednak, gdy stosuje się pytanie kluczowe jako element lekcji, forma tematu (zdanie oznajmujące, pytanie, równoważnik zdania) nie ma większego znaczenia. Temat powinien być podany na początku lekcji. Jednak nie musi to być regułą, na przykład na lekcji problemowej na początku lekcji formuluje się problem, a na końcu zostaje sformułowany temat lekcji.</p>		
<p>Powiązanie z wcześniejszą wiedzą: Nauczyciel powinien wiedzieć na jakich podstawach będzie budować nową wiedzę uczniów, co uczniowie już na ten temat wiedzą, co potrafią. Dobrze jest upewnić się, czy rzeczywiście jest na czym budować (i nie chodzi tu, w żadnym wypadku, o odpytywanie uczniów z poprzednich lekcji na ocenę). Żeby zwiększyć szanse uczniów, którzy mają zaległości, na przypomnienie potrzebnej wiedzy, można zadać na początek zadanie do wykonania, a następnie pozwolić uczniom na sprawdzenie poprawności rozwiązania w parach (grupach) lub samodzielnie, gdy np. nauczyciel prawidłową odpowiedź zapisze na tablicy.</p>		
<p>Cele lekcji: Każdej lekcji należy przyporządkować określone cele. Trzeba dokładnie określić, czego uczeń powinien się na tej lekcji dowiedzieć, co wyćwiczyć lub utrwalić. Celów lekcji nie może być zbyt wiele. Lepiej jak jest ich mniej, ale dokładnie określonych, zrealizowanych i sprawdzonych. Przy 5-8 godzinnym dniu w szkole, uczeń nie jest w stanie przyswoić „nadmiaru” celów dotyczących różnych obszarów wiedzy – zwłaszcza jeżeli nie uczy się szybko lub/i nie ma wystarczającej motywacji do nauki.</p>		
<p>Cele sformułowane w języku ucznia: Uczeń będzie lepiej zmotywowany, jeżeli będzie w stanie identyfikować się z celami. Musi je więc znać i rozumieć, żeby zaakceptować i przyjąć do realizacji jako swoje.</p>		
<p>Jak sprawdzę, czy cel został osiągnięty? Nauczyciel powinien zaplanować przed lekcją, jak sprawdzi, że cel został osiągnięty, Pytania nie powinny wymagać jedynie przytoczenia faktów. Nie należy także naprowadzać ucznia na odpowiedź, trzeba wysłuchać go do końca, nawet jeśli od początku podąża złym tropem. W ten sposób można dowiedzieć się, co tak naprawdę wynieśli uczniowie z zajęć, jak zrozumieli nowe treści. Dobrą praktyką jest stosowanie „zdań podsumowujących” – np. „Z dzisiejszej lekcji chcę zapamiętać..., Zaskoczyło mnie, że..., Na dzisiejszej lekcji podobało mi się/nie podobało mi się..., Świetnie, że dzisiaj..., Szkoda, że...” itp. Wszyscy uczniowie mogą kończyć to samo zdanie lub można pozostawić do wyboru ucznia, które zdanie z zestawu dokończy. Nauczyciel może uzyskać tą drogą także informację zwrotną o swojej pracy na lekcji, co może np. ułatwić lepsze planowanie kolejnych zajęć. Jeśli na lekcji ćwiczona była konkretna umiejętność, można zapowiedzieć na następną lekcję (nie należy zaskakiwać uczniów kartkówką) krótki sprawdzian z tej jednej konkretnej umiejętności.</p>		

<p><i>Czego nauczyciel będzie oczekiwał i wymagał od uczniów? Na co będzie zwracał uwagę? („NaCoBeZu”/kryteria sukcesu):</i></p> <p>Szczegółowe wymagania należy określać na każdej lekcji, a nie dopiero przed sprawdzianem. Wtedy trzeba je powtórzyć. Kryteria sukcesu muszą być określone precyzyjnie. Uczeń musi dokładnie wiedzieć, co będzie podlegało ocenie. Nauczyciel wybiera te treści i umiejętności, które mają podlegać ocenie, kierując się zapisami Podstawy programowej i swoim doświadczeniem. Ambitny uczeń, może chcieć nauczyć się wszystkiego z podręcznika, może sobie samodzielnie nie poradzić z wyłonieniem treści najważniejszych. Może nie osiągnąć sukcesu, skupiając uwagę na treściach mniej ważnych. Dobrze jest wprowadzić zwyczaj zapisywania kolejno podawanych wymagań (np. na końcu zeszytu lub w młodszych klasach na specjalnej tablicy), uczniowie będą mogli korzystać z takiego zapisu przygotowując się do sprawdzianu i pilotować swoje osiągnięcia (np. przygotowując się do egzaminu), ucząc się przy tym trudnej sztuki samooceny.</p>
<p><i>Przebieg zajęć (metody i aktywności):</i></p> <p>Należy w pierwszej kolejności planować czynności ucznia, a nie nauczyciela. Najważniejsze w planowaniu przebiegu zajęć jest to, by skupić się na tym, co będą robić uczniowie, w jaki sposób poznają i rozumieją nowe treści, jak będą dochodzić do nowej wiedzy. Sobie należy pozostawić rolę organizatora i pomocnika.</p> <p>Spośród różnych form pracy na lekcji, szczególnie cenna jest praca w grupach. Grupy nie powinny być zbyt liczne, istnieje wtedy ryzyko, że nie wszyscy członkowie grupy znajdą dla siebie odpowiednie role (lidera, sprawozdawcy, sekretarza) i nie będą aktywni. Lepiej, gdy liczba osób w grupie jest parzysta (optymalne wydają się grupy czteroosobowe lub pary). Grupy liczniejsze (6-8 osób) sprawdzają się wtedy, gdy chodzi o szukanie pomysłów, np. metodą burzy mózgów. Intuicja podpowiada, że dobór osób do poszczególnych grup powinien zapewniać ich wyrównany poziom, równe tempo pracy itp., a więc przemieszanie uczniów zdolnych i uczących się wolniej w każdej grupie. Doświadczenie jednak uczy, że lepsze efekty przynosi praca w grupach, gdy poziom uczniów wewnątrz grup jest wyrównany. Ponieważ możliwości przyswajania wiedzy i tempo pracy tak dobranych grup są różne, wymaga to od nauczycieli przygotowania odpowiednich zadań dla grup oraz aktywności i zachowania czujności. Żeby utrzymać szybkie tempo lekcji trzeba obserwować cały czas aktywność grup i przerwać pracę, gdy część grup skończy zadanie lub gdy aktywność uczniów spadnie. Dobrze jest zmieniać skład zespołów uczniowskich.</p> <p>Bardzo dobrze sprawdza się na lekcji dyskusja metodą World Cafe.</p> <p>Niezależnie od przyjętej formy pracy grupowej trzeba zadbać o przygotowanie odpowiednich zadań, czyli takich, które zainteresują uczniów i będą wymagały ich współdziałania.</p>
<p><i>Kluczowe pytania dla uczniów:</i></p> <p>Pytania kluczowe mają spowodować zainteresowanie problematyką lekcji, powinny zaangażować uczniów, pobudzić ich do myślenia.</p> <p>Nauczyciel zadając pytanie kluczowe, nie spodziewa się, że uczniowie znają odpowiedź, wprost przeciwnie, zakłada, że będą aktywnie uczestniczyć w zajęciach, chcąc ją poznać.</p>
<p><i>Praca domowa:</i></p> <p>Praca domowa ma wtedy sens, kiedy służy rozwojowi ucznia, kiedy uczeń nie odpisze jej bezmyślnie od kolegi lub nie wykona metodą „kopiuj, wklej” z Internetu. Nie powinna być odtwórcza, powinna zaangażować ucznia w działania prowadzące do rozwoju różnych kompetencji. Żeby praca domowa była skutecznym narzędziem nauczania, nie można pozostawić jej bez sprawdzenia i ocenienia (niekoniecznie / nie zawsze stopniem, można udzielić informacji zwrotnej), ponadto warto spróbować:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zaciekawiać uczniów zadaniem domowym – zupełnie innym niż w klasie, - dać możliwość wyboru pracy domowej przez ucznia,

- sprawdzania pracy domowej przez uczniów (w grupach, parach),
- indywidualnej rozmowy nauczyciela z każdym uczniem z osobna o pracy domowej (np. w czasie, gdy uczniowie pracują na lekcji w grupach).

Materiały i pomoce dydaktyczne

Dobór materiałów i środków dydaktycznych trzeba bezwzględnie podporządkować celom i zaplanowanym czynnościom uczniów, dokładnie przemyśleć ich wybór. Trzeba pamiętać, żeby nie nastąpił „przerost formy nad treścią”. Środki dydaktyczne (okazy, gry, krzyżówki itp.), użyte w nadmiarze mogą stać się jedynie rozrywką, ozdobą lekcji bez znaczenia dla realizacji jej celów.

Dodatkowe informacje:

Warto zawsze mieć „w pogotowiu” ciekawe informacje dla zainteresowanych uczniów. Jeżeli nauczyciel obawia się, że zapomni ważne treści, które mają przyswoić uczniowie, to powinien zapisać te informacje, żeby czuć się pewniej.

Notatki i dodatkowe ćwiczenia:

Nie ma potrzeby (z nielicznymi wyjątkami) dyktowanie uczniom notatek do zeszytów. Należy wdrażać uczniów do robienia samodzielnych notatek. Warto podawać przykłady zapisów graficznych, tabelarycznych, map poznawczych, schematycznych rysunków itp. i ćwiczyć umiejętność ich wykonywania.

Opracowała Tamara Kropiowska, na podstawie własnego tekstu w: *Biologia. Poznać, zrozumieć. Poradnik dla nauczyciela, WSiP Warszawa 2009*

Polecane źródła:

- Polecane książki:
 - Harmin M., *Duch klasy. Jak motywować uczniów do nauki?*, CEO, Warszawa 2004
 - Sterna D. *Ocenianie kształtujące w praktyce*, CEO, Warszawa 2006
 - Sterna D. *Uczę (się) w szkole*, CEO, Warszawa 2014
- Źródło internetowe:
 - <http://www.ceo.org.pl/pl/ok/news/publikacje>
 - <http://www.ceo.org.pl/pl/ok>

<i>Nauczyciel:</i>	<i>Szkoła:</i>	<i>Klasa:</i>
<i>Lekcja (przedmiot):</i>	<i>Data:</i>	

Temat:

<i>Powiązanie z wcześniejszą wiedzą:</i>
--

<i>Cele lekcji:</i>

<i>Cele sformułowane w języku ucznia:</i>

<i>„NaCoBeZu” (na co będę zwracał uwagę):</i>

<i>Przebieg zajęć (metody i aktywności):</i>
Podsumowanie zajęć – „zdania podsumowujące” – do wyboru ucznia (np. „Z dzisiejszej lekcji chcę zapamiętać..., Zaskoczyło mnie, że..., Na dzisiejszej lekcji podobało mi się ...”)

<i>Jak sprawdzę, czy cel został osiągnięty?</i>

<i>Kluczowe pytania dla uczniów:</i>

<i>Praca domowa:</i>

<i>Materiały i pomoce dydaktyczne:</i>
--

Tamara Kropiowska - konsultant ds. wspomagania nauczycieli w zakresie diagnozy edukacyjnej, edukacji przyrodniczej i pracy z uczniem zdolnym - ODN w Słupsku